

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ و هنر

راهنمای معلم

پایه های هفتم،
هشتم و نهم

دوره اول متوسطه

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب:

راهنمای معلم فرهنگ و هنر پایه‌های هفتم، هشتم و نهم دوره اول متوسطه - ۹۹

پدیدآورنده:

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:

دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:

رحمت امینی، نصراله تسلیمی، عبدالناصر خیاط، سودابه سالم، فرهاد سلیمانی، علی اصغر

غلامی، فریبا کیهانی، خدامراد محمدی، مرضیه پناهیان‌پور (اعضای شورای برنامه‌ریزی)

فاطمه احمدی‌زاده سرکمی (طراحی و نقاشی پایه هفتم)، فرشته اطلاعاتی، شیدا حسامی

(طراحی، نقاشی پایه هفتم، هنرهای سنتی پایه هفتم و نهم، گرافیک، تصویرسازی)، علی‌اصغر

غلامی (طراحی پایه نهم)، اعظم یونسی (طراحی پایه هشتم درس اول و دوم) مرضیه پناهیان‌پور،

(کلیات، طراحی پایه هشتم درس سوم و چهارم) شهرزاد شریفی نسب، گلرخ راوش، غزاله مفاخری

(عکاسی)، علی همتیان، مجتبی شریفی، محمد خیراندیش (خوش‌نویسی)، شهین پزشکی

(سوزن‌دوزی)، فاطمه سلمانی (نمایش)، پریسا کرمی (موسیقی) (اعضای گروه تألیف) مصطفی

اکبری، بهار بدخشان، یعقوب رمضان‌زاده، داود نوروزی، سید علی اصغر ربانی (همکاران تألیف)

مدیریت آماده‌سازی هنری:

اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی:

احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صفری (مدیر هنری) - خدیجه محمدی (صفحه‌آرا) -

مریم دهقان‌زاده (رسم) - فاطمه باقری‌مهر، فاطمه گیتی‌جبین، حسین چراغی، سپیده ملک‌ایزدی و

فاطمه رئیس‌یان‌فیروزآباد (امور آماده‌سازی)

نشانی سازمان:

تهران: خیابان ایران‌شهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبگاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir

ناشر:

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱

(داروپخش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه:

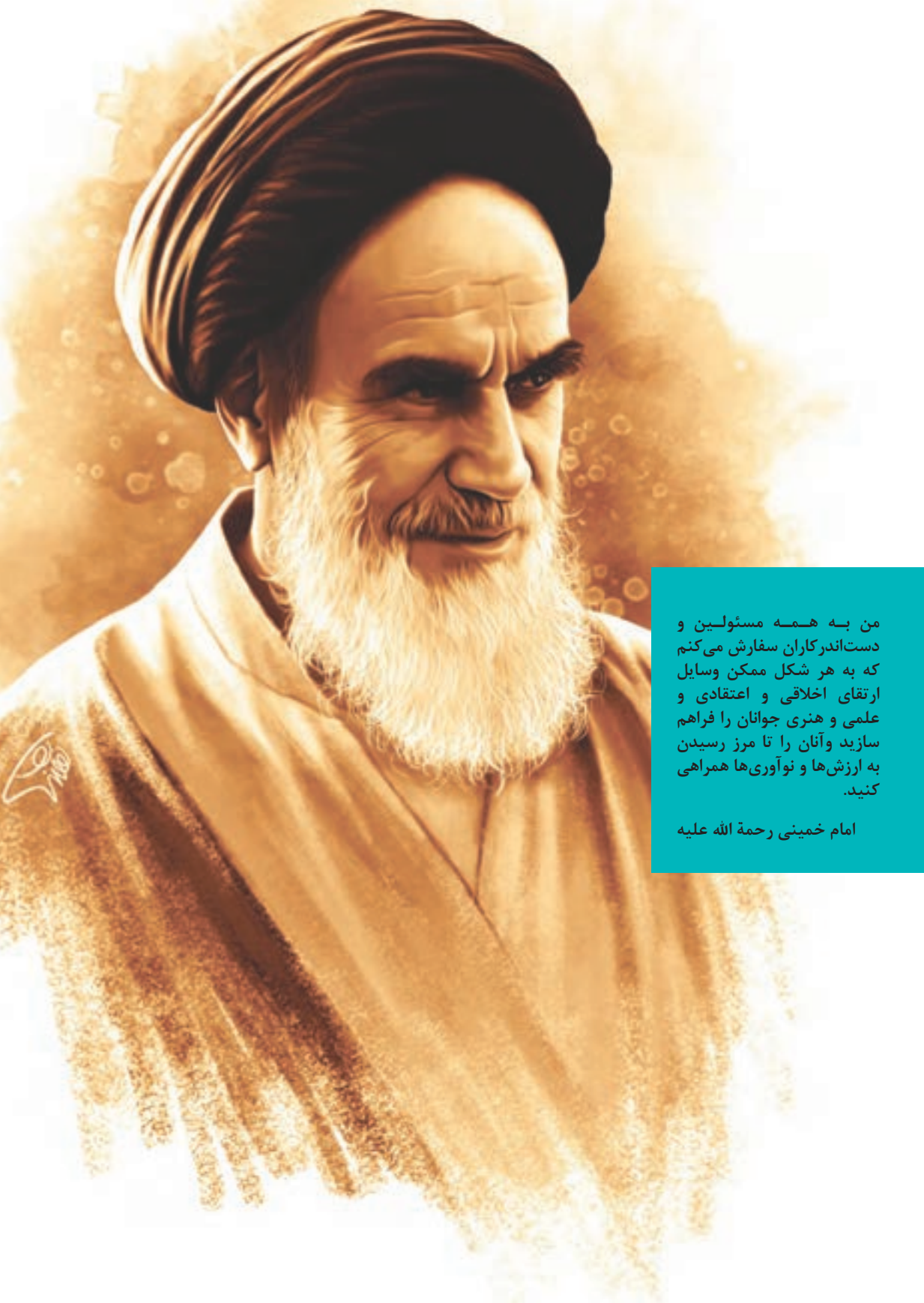
شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ:

چاپ اول ۱۳۹۷

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۳۲۵۲-۲

ISBN: 978-964-05-3252-2

من به همه مسئولین و
دست‌اندرکاران سفارش می‌کنم
که به هر شکل ممکن وسایل
ارتقای اخلاقی و اعتقادی و
علمی و هنری جوانان را فراهم
سازید و آنان را تا مرز رسیدن
به ارزش‌ها و نوآوری‌ها همراهی
کنید.

امام خمینی رحمه الله علیه

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در بایگ‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

پیشگفتار کلیات

۱	
۲	اول دفتر
۲	ساختار کتاب
۳	✓ مباحث تجویزی و نیمه تجویزی در کتاب دانش آموز
۵	جایگاه حوزه فرهنگ و هنر در برنامه درس ملی
۵	✓ فرهنگ و هنر و نقش آن در تربیت از نظر برنامه درس ملی
۶	✓ اهداف حوزه فرهنگ و هنر و تربیت هنری در نظام آموزش و پرورش کشور
۷	رویکرد حوزه فرهنگ و هنر
۷	تدریس موفق و عوامل مؤثر بر آن
۹	نگاهی به روش های فعال یاددهی - یادگیری با مثال هایی از درس هنر
۹	✓ روش دریافت مفهوم
۱۰	✓ روش بارش فکری
۱۱	✓ روش پیش سازمان دهنده
۱۱	✓ روش تدریس اعضای گروه (روش جورچین)
۱۲	✓ روش حل مسئله
۱۳	✓ روش تدریس مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات ICT
۱۵	✓ روش تدریس مبتنی بر ساخت گرای ۵E
۱۵	✓ روش تفکر استقرایی
۱۸	✓ روش کاوشگری
۱۹	✓ روش تدریس واحد کار
۲۰	✓ ارزشیابی
۲۱	✓ چگونگی تنظیم کارپوشه
۲۳	✓ جدول خود ارزیابی
۲۴	✓ جدول ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۲۷	✓ جدول ثبت ارزشیابی در کلاس

۳۳	محتوای آموزشی پایه هفتم
۳۳	بخش اول هنرهای تجسمی
۳۴	فصل اول طراحی
۳۴	■ درس اول، مشاهده
۳۹	■ درس دوم، تنوع طرح ها
۴۳	■ درس سوم، الفبای تصویر
۴۷	■ درس چهارم، نظم
۵۰	فصل دوم نقاشی
۵۰	■ درس اول، نقاشی از پدیده های طبیعت
۵۴	■ درس دوم، نقش گل ها
۵۷	■ درس سوم، بافت در نقاشی
۶۱	■ درس چهارم، نقاشی ایرانی
۶۵	فصل سوم عکاسی
۶۷	■ عکاسی بی دوربین
۷۸	■ درس اول و دوم، کادربندی
۷۹	■ درس سوم، نقطه تأکید
۸۰	■ درس چهارم، شناخت نور
۸۳	بخش دوم خوش نویسی
۸۴	■ درس اول، آشنایی با ابزار خوشنویسی
۸۶	■ درس دوم، تمام پهنای قلم
۸۸	■ درس سوم، معرفی خط نستعلیق
۹۰	■ درس چهارم، آموزش خط نستعلیق تحریری
۱۰۳	بخش سوم هنرهای سنتی
۱۰۴	فصل اول طراحی سنتی
۱۰۴	■ درس اول، طراحی سنتی چیست؟

- ۱۰۹ ■ درس دوم، نقش‌های هندسی
- ۱۱۴ ■ درس سوم، طراحی گره
- ۱۱۷ فصل دوم گلیم بافی
- ۱۱۷ ■ زیراندازها، بافت
- ۱۱۸ ■ زیراندازهای بدون بافت
- ۱۱۸ ■ زیراندازهای بافته شده
- ۱۲۶ فصل سوم سفالگری
- ۱۲۶ ■ آشنایی باسفال

- ۱۲۹ ■ انواع روش‌های ساخت سفال
- ۱۳۵ بخش چهارم هنر آوایی
- ۱۳۶ ■ درس اول، وزن
- ۱۴۱ ■ درس دوم، ملودی (لحن)
- ۱۴۴ ■ درس سوم، رنگ صوتی
- ۱۴۵ ■ درس چهارم، شکل (فرم)
- ۱۴۷ ■ درس پنجم، بافت

- ۱۵۱ بخش پنجم هنرهای نمایشی
- ۱۵۲ ■ درس اول، آشنایی با بازیگری
- ۱۵۷ ■ درس دوم، آشنایی با نقالی
- ۱۵۹ ■ درس سوم، آشنایی با نمایش عروسکی
- ۱۶۱ ■ درس چهارم، آشنایی با اجرای نمایش

پایه هشتم

- ۱۶۳ بخش اول هنرهای تجسمی
- ۱۶۴ فصل اول طراحی
- ۱۶۴ ■ درس اول، طراحی دوبعدی (سطح)، نقش برجسته و طراحی سه بعدی
- ۱۷۱ ■ درس دوم، طراحی از پرندگان
- ۱۷۴ ■ درس سوم، طراحی بناها و فضاهای معماری
- ۱۸۰ ■ درس چهارم، تزئینات در معماری

۱۸۵	فصل دوم تصویر سازی
۱۸۵	■ درس اول، انواع خط
۱۸۸	■ درس دوم، کیفیت سطوح در تصویر سازی
۱۹۲	■ درس سوم، ویژگی های تصویر سازی
۱۹۵	■ درس چهارم، روند تصویر سازی
۱۹۷	فصل سوم عکاسی
۱۹۸	■ درس اول و چهارم، عناصر بصری در عکاسی (بافت و رنگ)
۲۰۵	■ درس دوم و سوم، ترکیب بندی در عکاسی (قاب بندی و زاویه دید)
۲۱۱	بخش دوم خوشنویسی
۲۱۲	■ درس اول، معرفی خط شکسته نستعلیق
۲۱۴	■ درس دوم، آموزش خط تحریری شکسته نستعلیق
۲۱۹	■ درس سوم، خوشنویسی با قلم نی
۲۲۷	بخش سوم هنرهای نمایشی
۲۲۹	■ درس اول، آشنایی با داستان
۲۳۴	■ درس دوم، نمایشنامه
۲۳۸	■ درس سوم، ایده پردازی ؛ فکرها از کجا می آیند؟
۲۴۰	■ درس چهارم، نمایشنامه خوانی
	پایه نهم
۲۴۳	بخش اول هنرهای تجسمی
۲۴۴	فصل اول طراحی
۲۴۴	■ درس اول، اهمیت و کاربرد طراحی در زندگی
۲۵۰	■ درس دوم، طراحی از اشیا
۲۵۴	■ درس سوم، ترکیب بندی
۲۶۰	فصل دوم گرافیک
۲۶۰	■ درس اول تا سوم نگاشتار و تبلیغات (گرافیک)
۲۶۹	فصل سوم عکاسی
۲۶۹	■ درس اول و دوم، عکس های ترکیبی و روایی
۲۷۰	■ درس سوم، گرایش های عکاسی

۲۸۱	بخش دوم خوش نویسی
۲۸۲	■ درس اول، معرفی خطوط ثلث و نسخ
۲۸۵	■ درس دوم، آموزش خط نستعلیق
۲۹۱	■ درس سوم، آشنایی با استادان بزرگ خوشنویسی
۲۹۳	بخش سوم هنرهای سنتی
۲۹۴	فصل اول طراحی سنتی
۲۹۴	■ درس اول، چهار لنگه
۲۹۷	■ درس دوم، گره هشت و چهار لنگه
۲۹۹	■ درس سوم، بته جقه
۳۰۲	فصل دوم جلد لاک‌ی
۳۰۲	■ زیر لاک‌ی، جلدسازی سنتی
۳۱۰	فصل سوم سوزن دوزی‌های سنتی ایران
۳۱۰	■ درس اول، نفرش دوزی (درویش دوزی)
۳۱۴	■ درس دوم، زرتشتی دوزی
۳۱۸	■ درس سوم، پته دوزی
۳۲۳	بخش چهارم هنر آوایی
۳۲۴	■ درس اول، وزن
۳۲۷	■ درس دوم، ملودی (لحن)
۳۲۸	■ درس سوم، رنگ
۳۳۱	بخش پنجم هنرهای نمایشی
۳۳۲	■ درس اول، کارگردانی و انتخاب نمایشنامه
۳۳۷	■ درس دوم، انتخاب بازیگر و خواندن متن نمایشنامه
۳۳۹	■ درس سوم، حرکت و چیدمان روی صحنه
۳۴۱	■ درس چهارم، جمع بندی و ارائه نهایی آثار
۳۴۲	منابع و مآخذ

پیشگفتار

زبان هنر به عنوان تنها زبان قابل فهم و مشترک در بین همه انسان‌ها، به غیر از نمایان ساختن استعدادها و توانمندی‌های خاص بشر، جایگاهی برای رهایی از فشارهای درونی و بیرونی و آشکار شدن کشمکش‌ها و استعدادهای اوست. «ارنست کریس» هنرشناس و روانکاو عقیده دارد که بشر اولیه نیز به نیروی آرام‌بخش هنر اعتقاد داشته و به همین دلیل به کنده‌کاری اشکال، نقاشی روی دیوار غارها و ایجاد طلسم‌های جادویی و شمایل‌های مقدس پرداخته است. او می‌گوید وقتی شخص در حال انجام کارهای هنری باشد تنش عصبی به کمترین مقدار خود می‌رسد. همچنین «لوئیس تنین» کشیدن نقاشی را در درمان صدمات روحی مؤثر می‌داند.

به طور کلی می‌توان گفت کارهای هنری نظیر نقاشی، موسیقی، عکاسی، مجسمه‌سازی، قصه‌گویی و کارهای دستی به تخلیه انرژی‌های منفی و کنار آمدن با مشکلات و مصائب زندگی کمک شایان توجهی می‌کند. با توجه به این مطلب، در این کتاب تمریناتی طراحی شده تا به صورت غیرمستقیم به دانش‌آموزان در مواجهه با مشکلات و راه‌حلیابی در مسائل کمک نماید.

بخش‌هایی مانند عکاسی بی‌دوربین و بخش‌هایی از نمایش به طور مستقیم این هدف را نشانه گرفته‌اند، در بقیه کتاب نیز انتظار می‌رود، با تدبیر معلمین دلسوز در فضایی خالی از تنش و اضطراب فرصتی برای دانش‌آموزان ایجاد شود تا به بیان صورت پنهان وجود خویش بپردازند و کلاس هنر را مأمی برای آزادی روح و روان خود سازند.